

Meghívó a Keleti-Bakonyba

A mi Várpalotánk nagy múltú település. A Keleti-Bakony déli oldalának és a Sárrét mocsarainak északi nyúlványai között húzódó őskori hadiút alapjain fekszik, a mai 8-as számú főút mentén jött létre. Megtelepedő őseink is értékelték a táj gazdagságát és természeti adottságokban való bőségét. Mára értékeink egy része - a régebbi ipartelepítések miatt- kisebb sérüléseket szenvedett, mégis megtalálhatjuk a természetes élővilág foltjait, amelyekre érdemes több figyelmet fordítani. Városunk történelmi emlékművei is rendületlenül bizonyítják a turisták számára a település egykori jelentőségét.

A kirándulók mégsem ismerik eléggé, mert kevés összefoglaló munka született a környék látogathatóságáról. Hiánypótlásként olyan kerékpártúra útvonalat szeretnék ajánlani, amely bárki számára könnyedén teljesíthető.

Utunkat a városközpont legismertebb látnivalójával, a várral kezdhetjük (*1. sz. kép és helyszín*). Története Nagy Lajos király idején kezdődött: az 1380-1390-es években lakóház céljára használták a palotát. 1439 és 1445 között Újlaki Miklós főúr szabályos négyszög alaprajzú, belsőtornyos várrá alakította át. A török balkáni előnyomulásának hírére a XVI. század elején a falak elé három nagyméretű és több kisebb rondellát és ágyúbástyát emeltek, elé vizesárok és palánkerősítés készült. A vár a dunántúli végvárlánc egyik legerősebb előretolt egysége volt. Legendás hírű kapitánya 1558-tól Thury György, aki 1566 nyarán 500 emberével sikeresen visszaverte a budai Arszlán bég támadását. 8000 török 20 napig ostromolta a falakat. A XVIII. század elején új gazdája lett és a Zichy-család várkastéllyá alakította át.¹

A Thuri várral szemben látható a Nagy Gyula Galéria, mely nevét a város festőjéről kapta. 1834-ben a helybéli zsidó hitközség elhatározására kezdték meg zsinagógaként az építést. Rajta kívül Magyarországon klasszicista stílusban alig építettek ilyen épületet. Az internetről tájékozódhatunk, ha képzőművészeti gyűjteményt szeretnénk megtekinteni a galériában.

Balra pillantva a római katolikus templom felett, a Kastélydombon áll egy különleges épület. 1724-ben, Palota egyik földesura, gróf Zichy Imre Árva megyei főispán felesége, gróf Erdődy Terézia kezdte meg építtetését. Az akkori város legmagasabb pontját választotta ki színhelyéül. 1860-ban leégett a kastély, de éppen egy művészetpártoló földesúr, Waldstein János – Széchenyi barátja – birtokolta, aki 1865-ben Ybl Miklós tervei szerint újjáépítette. Művészi alkotásokkal és könyvtárral gyarapította. A hatalmas kör alakú könyvtárszoba falait és mennyezetét freskókkal díszítette. Sajnos a könyvek és az oldalfreskók a háború és az utána következő időszak alatt megsemmisültek, de a mennyezet freskója, mely Pállik Béla alkotása, szerencsére megmaradt, és ma is látható. Napjainkban az épület az ország egyetlen Trianon Múzeumának ad otthont.²

A 8-as főközlekedési úton - akár Székesfehérvár, akár Veszprém felől-, nem kerülhetjük el, hogy legalább egyszer ne szembesüljünk Baglyas „hegyünkkel” (*3. sz. kép és helyszín*). Olyan, mint egy tűzhányó, néhányan cirkuszi sáornak is nevezik. Ha az inotai kiskertek felől felkerekedünk rá, észak felé a Vértes látszik. A nyugatias irány már a Bakony közelebbi részleteit, a Burok-völgy Bakonykúti alatti bejáratát láttatja. A triászban Thetisz-tenger rakott le itt vastagpados üledéket, mely a 200 millió év alatt csak pusztult, karsztosodott.

¹ http://hu.wikipedia.org/wiki/Thury_v%C3%A1r

² <http://hu.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1rpalota>

Olyan világ ez, ahol viszonylag kis területen változatos sziklagyeppek, lejtőgyepek, bokorerdők, sziklai cserjések, szurdokerdők színes foltjai sorjáznak. Az összevisszának tűnő felszín botanikai értékeket rejteget, mivel a jégkorszak idején a hasadékokban enyhébb volt az idő, ahol szerencsésen átvészelhették a hideget a növényfajok. Tökéletes példa erre a számos kökercsinfaj és a kosborfélék családjának tagjai is. Ezek a virágok legalább olyan színpompások, mint trópusi rokonaik, jóllehet természetben nem vetekehetnek velük.³

Innen már láthatóak is az inotai karszt kutak (2. sz. kép és helyszín). A 160 m talpmélységből 1100 l/perc vízmennyiséget lehet kitermelni, mely napjainkban rohamosan nő. Ez annak köszönhető, hogy a környező bauxitbányák aktív karsztvíz csökkentése leállt és az inotai zombolyokat víz árasztotta el. Ha szerencsénk van, néhány kis patkósorrú denevért is láthatunk vadászatról visszatérve repülni a rések irányába.

A magaslatok után délre indulunk. A Várpalotán élők számára természetesnek tűnnek az Ősi-medence északi és középső részén kialakult tavak, melyek a hajdani mélyművelésű szénbányászat maradványait őrzik. A medrükben lévő meddő és homok megszűri a vizet, így a víz viszonylag tisztának mondható, kémiaailag kalcium- magnézium-hidrogénkarbonátos jellegű.

A legváltozatosabb, legszínesebb élővilágú a Városi Derítő-tó.(4/A sz. és 4/B sz. kép és helyszín). Az itteni madárvilág feltérképezését az 1980-as évek végén a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület munkatársai kezdték meg. Fellelhető 36 faj, köztük fokozottan védettek is. Távcsővel szemlélve láthatunk vöcsköket, cséreket, gémekeket és rengeteg récét. Miközben a Bányász-horgász Egyesület tavait körbekarikázzuk, kedves és jókedvű emberekkel beszélgetünk.

A Régibánya utca felé haladva városunk védett homokbányáját is meglátogatjuk, amely igazi kincseket rejt az avatott szemek számára (5/A sz. és 5/B sz. kép és helyszín). Nemzetközileg is jegyzett igazi szenzáció a középső, mintegy négy-öt méter vastagságú homoküledék, amelyben páráját ritkító gazdagságban maradtak fenn a 25 millió éve itt hullámozó tenger egykori csiga- és kagylófaunájának meszes vázai. A területén eddig több mint 300 csiga és 100 kagylófaj vázát sikerült azonosítani. Hasonló fajok csak dél-franciaországi lelőhelyekről kerültek elő.⁴ Egy kevés belépő díjat azért kell fizetnünk a Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóságának.

Két utcával odébb a Szélhely (Széhel) erdei találhatóak (6/A sz. és 6/B sz. kép és helyszín). Mai tudásunk szerint ez a határrész egy jelentősnek tekinthető ősi magyar település nevét őrzi, amelynek létezését oklevelek és régészeti leletek egyaránt bizonyítják. Az alacsony és ritkásan álló tölgyerdő magas gyepszintjében is jól tudunk kerékpározni. A Szélhely-tó a külfejtési bányák felhagyott bányagödreiben jött létre, ahol felgyülemlt a beáramló réteg- és talajvíz, és a karsztvíz is. Kialakulása a külszíni fejtésnek köszönhető, partján a miocén kori márga és agyag meddője helyezkedik el. A tavak mélysége 20-40 m, eléggé változó, ezért veszélyes is: fürödni tilos benne! A monda szerint Mátyás és Beatrix a Loncsos alján, Szélhelyen át mentek bántai kirándulásaikra és a bővizű Szélhelyi-forrásnál tartottak mindig pihenőt (6/C sz. kép és helyszín). Ezt a víznyerő helyet egyesek „Mátyás vadász forrásának” is nevezték. Mi is őket követhetjük és megköstölhatjuk az ivóvíz-minőségű karsztvizet.

Ránk is fér, hiszen jól elfáradva, természeti és kultúrtörténeti emlékekkel gazdagodva térhetünk vissza a városközpontba. Vigyük haza a Keleti-Bakony és Várpalota üzenetét és hozzuk el barátainkat is legközelebb! Szívesen tartunk veletek!

³ <http://www.bakonykuti.hu/index.php?page=oldal&id=656>

⁴ https://www.bfnp.hu/magyar/oldalak/varpalotai_homokbanya_tt/1/1

http://users.atw.hu/zselic/20060510_kdp2/kdp2.htm,

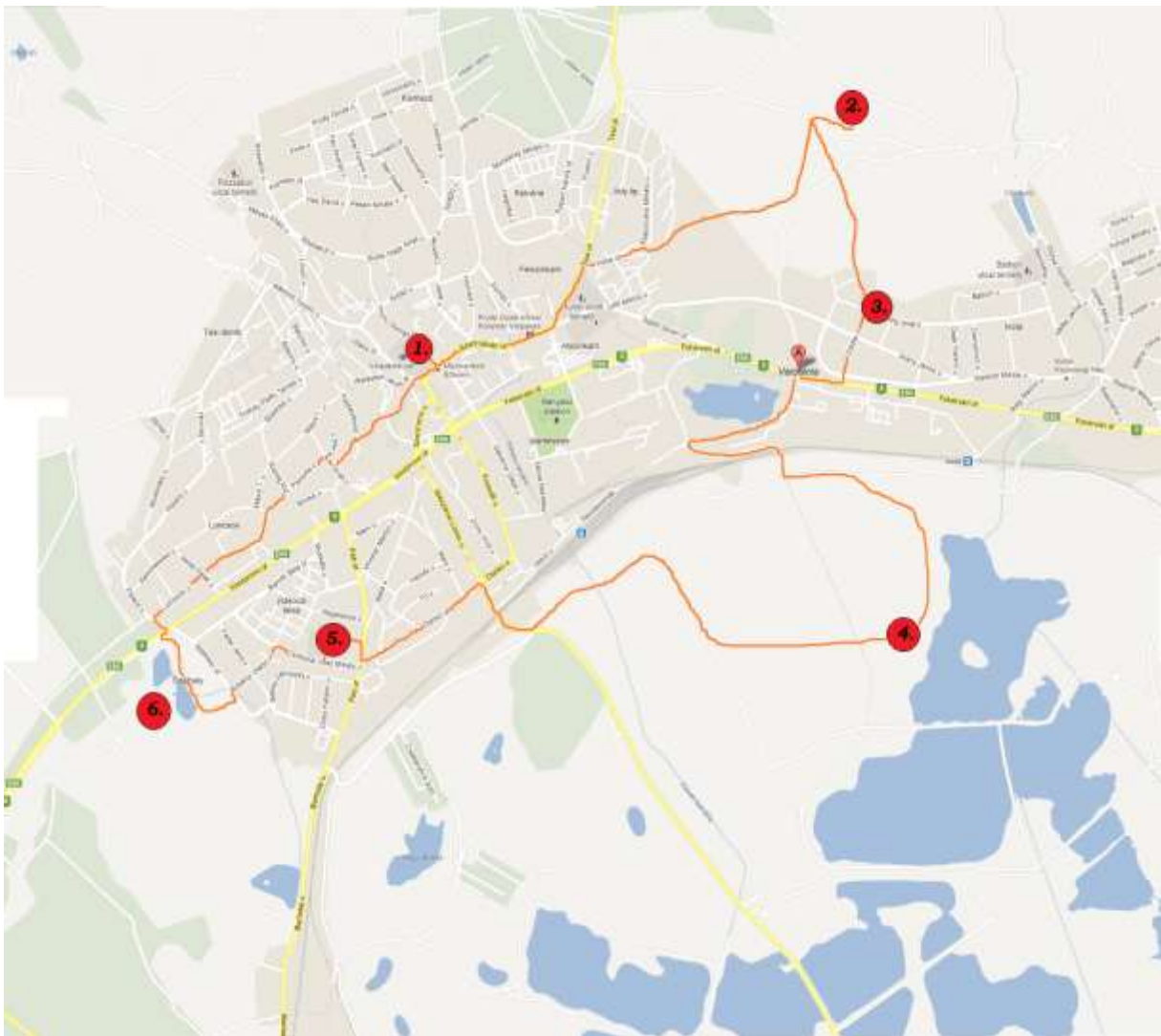
http://varpalota.phphost.hu/?menu=turizmus&submenu=kulturalis_oroksegek&id=95&PHPSESSID=7f1c35ce28458762a78c860646767a76

Illusztrációk

Az egy napos kirándulás útvonalterve utcák szerint és időterv:

1. helyszín 8 óra: Thuri-Vár
2. helyszín 8 ó 30. Baglyas-hegyre érkezés
3. helyszín 9 ó 30. Inotai szélerőmű és karsztkutak
4. helyszín 10 ó Várpalotai bányatavak (Derítő-tó)
5. helyszín 13 ó Várpalotai Homokbánya
6. helyszín 15 ó Szélhelyi-erdős tó, és a Bántai-tó visszafelé
1. helyszín 17 ó 30. Visszaérkezés

A túra körülbelül 20-25 km hosszú és 260 m relatív magasságkülönbséget kell leküzdeni a kerékpározóknak.

Képek a helyszínek szerint

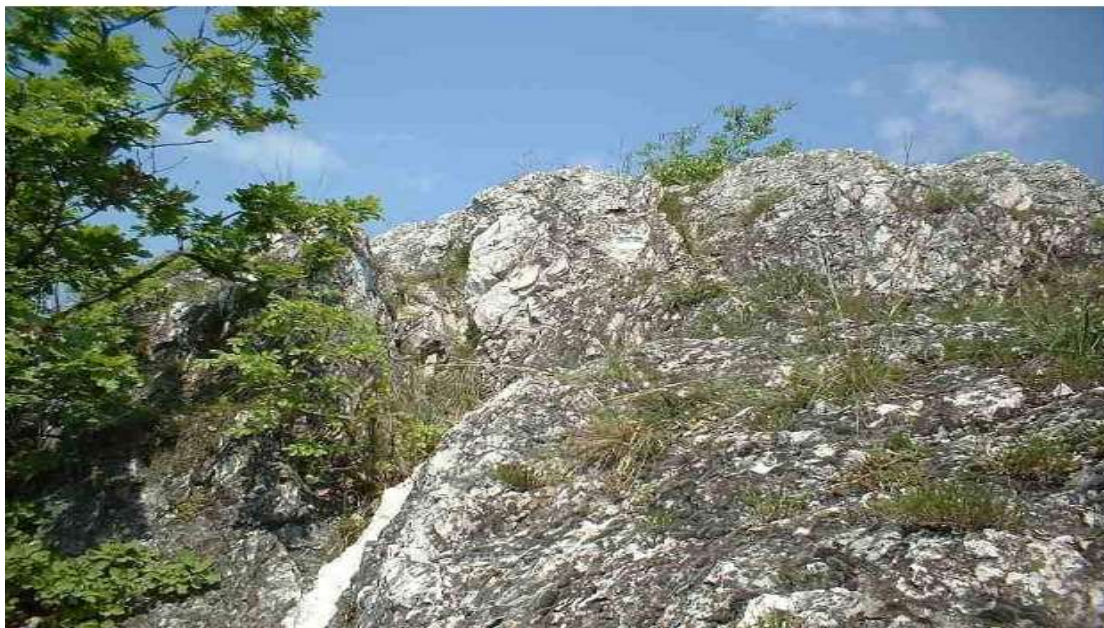

1. Várpalota jelképe, a Thuri vár a kiindulási és érkezési helyszínünk

2. Az inotai Baglyas távról és a karszt kutak

3. Az inotai Baglyas-hegy közelről

4/A A Derítő-tó egy bakonyi vihar előtt

4/B A Derítő-tó élővilága

5/A A várpalotai miocén homokbánya.....

5/B .....és a bányá híres rétegsora

6/A A Széhlhely cseres-tölgyes erdője

6/B A Széhlhelyi bányató

6/C A Bántai Karszt-tó

Felhasznált irodalomjegyzék

1. http://hu.wikipedia.org/wiki/Thury_v%C3%A1r
2. <http://hu.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1rpalota>
3. http://varpalota.phphost.hu/?menu=turizmus&submenu=kulturalis_oroeksegek&id=95&PHPSESSID=7f1c35ce28458762a78c860646767a76
4. http://users.atw.hu/zselic/20060510_kdp2/kdp2.htm
5. <http://www.bakonykuti.hu/index.php?page=oldal&id=656>
6. https://www.bfnp.hu/magyar/oldalak/varpalotai_homokbanya_termeszetvedelmi_terulet/1/1

A nem saját képek forrása

1. http://infovilag.hu/data/images/2011-07/varpalota_thury_var.jpg
3. http://users.atw.hu/zselic/20060510_kdp2/kdp2.htm
- 5/A. <http://varpalota.phphost.hu/images/turizmus/951>.
- 5/B https://www.bfnp.hu/magyar/oldalak/varpalotai_homokbanya_tt/1/1

Saját képek

- 2, 4/A, 4/B, 6/A, 6/B, 6/C

Adatok:

A tanuló neve: Nagy Nikolett (okt.azon: 74759248339)

Iskola neve: Thuri György Gimnázium és Alapfokú Művészeti Iskola

Iskola címe: 8100 Várpalota Szent Imre u. 9.

Felkészítő tanára: Szondáné Kovács-Molnár Márta

Téma: Lakóhelyem és környékének turisztikai különlegességei